

UPPSALA
UNIVERSITET

Våld mot kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning. Ett osynliggjort samhällsproblem?

Denise Malmberg, docent

Centrum för genusvetenskap, Uppsala universitet

”Det är så svårt att veta vad man skall göra för man skäms så. Man kan inte säga till sin mamma eller kontaktperson. Alla tjejer borde få hjälp. Folk i vården måste lära sig att se när något har hänt, för det är så svårt att beskriva och säga själv. Tänk om de inte tror på mig när jag berättar.”

HANDU (2007) Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning, s. 15.

UPPSALA
UNIVERSITET

Any act of genderbased violence that results in, or is likely to result in, physical, sexual or psychological harm or suffering to women, including threats of such acts, coercion or arbitrary deprivation of liberty, whether occurring in public or in private life.

(United Nations Resolution A/RES/48/104)

Funktionsnedsättning: nedsatt fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga och denna kan vara medfödd eller förvärvad exempelvis till följd av sjukdom eller skada. Fokus läggs i hög grad på biologiska eller kroppsliga faktorer, liksom på medicinska eller psykologiska förmågor eller diagnoser.

Funktionshinder: problemet ligger på samhällsnivå och inkluderar de sociala, kulturella och materiella processer som formar livssituationen för personer med olika funktionsnedsättningar.

Intellektuellt funktionshinder:

Enligt WHO (World Health Organisation) avser intellektuell funktionsnedsättning en betydande begränsning av förmågan att förstå och tillägna sig och även att tillämpa nya kunskaper. En följd kan bli begränsningar i den enskildes förmåga att leva socialt oberoende.

IQ varierar från 50-70 till under 20 och Utvecklingsålder från 7-12 till under 2 år.

Hur många?

Uppskattningsvis är enligt SCB och AMS ca 20% av den vuxna befolkningen (mellan 16 och 64 år) definierad som funktionshindrad; medan SCB anger procentsiffran till ca 10%.

mer än 1,3 miljoner vuxna män och kvinnor har en funktionsnedsättning

Vad bestämmer en funktionsnedsättning?

UPPSALA
UNIVERSITET

Ålder

15 straffmyndig

18 år myndig

21 år särskoleplikten upphör och gräns för
barn- och ungdomsomsorg inom kommunala
LSS-verksamheter

Heterogen kategori

Kön/genus, etnicitet, klass, social respektive sexuell tillhörighet, ålder

Problem: tendens till homogenisering

> reducering

>objektifiering

> fråntagande av makt och auktoritet

Viktigt ha kunskap om styrkor och begränsningar

- inga, svåra eller ytterst få möjligheter att fatta självständiga beslut
- till dem som kan klara av att ta ett vardagligt ansvar för sig själva, ibland med viss assistans
- somliga har en bristande förmåga att skydda sig själva
- många har problem att tolka verkligheten

UPPSALA
UNIVERSITET

Brottsmönster

Våldet oavsett form och uttryck är riktat mot funktionsnedsättningen både konkret och symboliskt

Crime Victims with Disabilities Awareness Act
(DAA) 1998

Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning (Handu, 2007)

Totalt 156 kvinnor, runt om i Sverige, med måttlig eller lindrig utvecklingsstörning besvarade enkäten om mäns våld mot kvinnor. Sammanfattningsvis framkom att:

- En tredjedel av alla kvinnorna har blivit slagna innan de fyllt 15 år.
- En av fem tvingades till sex innan de fyllde 15 år.
- En tredjedel har blivit utsatta för våld efter att de fyllt 15 år.
- Sex av tio kvinnor har utsatts för sexuella trakasserier.
- En av tio har blivit våldtagen av en man som hon inte haft ett sexuellt förhållande med.
- En av fyra kvinnor har haft en "pojkvän" som våldfört eller tvingat sig på henne på något sätt.

UPPSALA
UNIVERSITET

Gärningspersoner

Anhörig (förälder, syskon, annan släktning)

Partner

Vårdpersonal

Skol- eller arbetskamrat

Förtroende person (god man, färdtjännschaufför)

UPPSALA
UNIVERSITET

- Ekonomiska brott
  - Kränkande behandling
  - Hot/Utpressning
  - Fysiskt våld
  - Emotionellt våld
  - Sexuella övergrepp
- ECPAT's Hotline för rapportering av
misstänkt barnpornografi och
trafficking

UPPSALA
UNIVERSITET

UTSATTHET

Livssituationen:

Utbildning

Ekonomisk situation

Arbetsmarknaden

Social tillgänglighet

Ensamhet

Isolering

Bristande inflytande

Maktlöshet

Föreställningar:

- man blir *inte* utsatt “tycka-synd-om mentalitet”
- saknar förmåga att uppleva en handling som brottslig
- kan ej skilja på fantasi och verklighet

Blir ej trodd på

Annan toleransnivå

Astrid Kubis: “Rättsfria zoner” dvs sociala arenor
där gängse rättsregler är satta ur funktion/spel

Avkriminalisering

Straffvärdeminskning

UPPSALA
UNIVERSITET

BEROENDE

Tekniska hjälpmedel
Personal, anhöriga mfl

Dagliga livet att fungera, mediciner > intimitet

Balansen mellan professionell relation och
förtroendenhet

Svårt säga nej
Svårt att anmäla

UPPSALA
UNIVERSITET

Karin Johannisson, *Den mörka kontinenten. Kvinnan, Medicinen och Fin-De Siecle*. Norstedts, (1994)

Iris Young: "The scaling of bodies and the politics of identity". *Justice and the Politics of Difference*. Princeton University Press (1990)

Crip-teori

Representationer

Kön(lös) objektifiering

Tredje könstillhörighet

Sexualitet

- a-sexuell (a sexuell objektifiering)
- översexuell
- icke-sexuell
  - > fråntas rätten till vuxenliv
  - > fråntas behovet av sociosexuella relationer

Harlan Hahn

Ravi Thiara: Ravi Thiara, Gill Hague & Audrey Mullender: "Losing out on both counts: Disabled women and domestic violence" i *Disability & Society*. Vol 26, no 6, (2011) s. 757-771;

Jill Radford, Lynne Harne & Joy Trotter: "Disabled women and domestic violence as violent crime". *Practice: Social Work in Action*. Vol. 18: 4 (2006), s. 233-246

UPPSALA
UNIVERSITET

Williams, C: *Invisible Victims – crime and abuse angaist people with learning difficulties* (1995).

First Response to Victims of Crime Who have a Disability
(2002)

Från ord till handling – utvecklingscentrum för kunskap om
våld och övergrepp mot kvinnor med funktionshinder
(2010)

Rådgivningsgruppen Polisområde Mellersta Skåne

Riskfaktorer:

Svårt våga berätta om övergrepp

Problem att uppfattat att det är en brottslig handling?

Svårt att skydda sig själv

Brister i jag-funktionen

Begränsade möjligheter att:

kommunicera t.ex. ropa på hjälp

fly från en övergreppssituation

tolka situationer och relationer

reagerar med tystnad

Beroendet

Auktoritetsrespekt

Faktorer att beakta

Svårt att hävda och att få/mötas av respekt

Problem t.ex.

- att återge vad som hänt t.ex. att ge exakta uppgifter
- Att minnas
- Att uppfatta de frågor som ställs

Viktigt att avsätta TID

UPPSALA
UNIVERSITET

LYSSNA

OBSERVERA

DOKUMENTERA

Observera förändringar

Diskutera frågor kring integritet och självbestämmande

Ge kunskap om brott och övergrepp

Utarbeta tydliga rutiner

Alla skall behandlas lika

UPPSALA
UNIVERSITET

VÅGA FRÅGA, SE och AGERA